

Koncsek József

Ajándék Cseh Karcsitól...

(Sztélla Morotszkája négysorososa)

Olyan kuszált időt élünk, Karcsi! Későn tudtam meg, hogy nem vagy már velünk. Úgy mentél el, hogy meg sem beszélhettük közös gondolatainkat, munkánkat.

Legyen főhajtás ez az írás neked, szorgalmaznak, baráti figyelmességednek. Legutóbb Volodarszkijjal közös lélegzésű térbe hívtál, együtt fordítottuk Leonyid verseit, melyekből legutóbb a *Magyar Napló* is közölt néhányat.

Van egy adósságom. Ez egy négysoros vers – nem Volodarszkijé –, hanem Sztélla Morotszkája orosz költőné, aki Moszkvában él. Te valószínűleg az interneten találtad, és megosztottad velem az örömet. Megszerettem ezt a verset. Ajándékkodat azzal szeretném viszonzni, hogy magyarra fordítom. Lehet, hogy nálad már megvan. Hogy érzékeljük a kis remekmű szépségét, először ide írom oroszul, s mellé a magyar nyersfordítást.

Dáj mnye tvoju ladóny	Add nekem a tenyeredet
Ja pacelúju tyibé v linyiju szérdca	Én megcsókolom a szívvonalt,
I vszjo, sto bülo szvincem sztányet jajcóm,	És minden, ami ólom volt, tojássá változik,
V katórom ragyicca ptyica.	Amelyben madár születik.

Nyilvánvaló, hogy a krisztusi sebről van szó, gondoltam elsőre, akkor is, ha Jézus sebéit a tenyéren nem golyó, vagyis ólom ütötte. Ez egy férfi tenyere, amelyet golyó ütött át. A költőné nem a Mater Dolorosa, hanem egy nő, egy asszony.

A férfi lehet egy katona is. Talán megadta magát, ezért tartja föl a tenyerét. Az is lehet, hogy kivégző osztag lőtt rá. A versből nem derül ki, hogy katona-e egyáltalán. A fontos az a női gyengédség, amellyel a kedves feléje fordul.

Emlékszünk Sára Sándor filmjére, melyben egy magyar honvéd és egy orosz asszony szereti meg egymást az orosz front hátszögében. Eszembe jut a *Sze-relmem, Hirosima* című film francia kamaszlánya is, aki szerelmes lesz egy német katonába. Morotszkája versében nincs nemzetisége a férfinak. Csak a szerelem a fontos.

Végül a vers lehet, hogy a munkában feltört tenyerű férfiről és a nőről szól. A vers egyre szélesebb hullámokat vet.

Itt közlöm az általam készített műfordítást.

Nyújtsd ide tenyered,
Megcsókolom a szívvonalát,
Vérző tojás az ólom ütötte seb,
Éled benne a madár.

Ugyanis itt már az ólom-nehézségű életről is szó lehet, a fizikai munkában sebesre tört tenyérről.

Még el kell mondanom, hogy nagyon szép a vers hangjainak játéka. Figyeljük meg, hogyan uralkodik az egész versben a „c” hang. Ez a csókra záródó száj hangja, a „csók” szó kezdete is lehet, a szerelmesek néha ilyen hanggal, tréfásan búcsúznak egymástól. Az is eszembe jut, hogy a majomnöstény így becézi kicsinyét.

Kedves Barátom! Így kapcsolódnak egymással az ajándékok, s azt kívánom, hogy ott fönny, ahol bizonyára lábadat lógatva ülsz egy felhőn, mutasd meg ezt a verset Utassy Jóskának, akinek az orosz fronton halt meg az édesapja. Itthon özvegye és kislánya várta vissza, sokáig, majd reménytelenül.

Erdélyi Z. János

A Zöld Alagút örök vándora

(*Búcsú Cseh Károly költő barátomtól*)

Szerette a Zöld Alagutat. Megszámlálni sem tudnám, hányszor ballagtunk benne végig mély értelmű beszélgetésekbe merülve, noha ezekből a csevegésekből hiányzott minden fennkölt, minden megváltó szándék. Ellenkezőleg. A *spiritus locit*, a hely szellemét majdhogynem megszenteltségtelentítő módon sokkal inkább az elszabadult jókedv jellemezte őket. S mindegyre jótékony cinkossággal borult a Zöld Alagút.

Minden alkalommal vidáman készülődttünk szakrális sétánkra, s indulás előtt mindahányszor felhangzott az útra hívó rigmus, a „csehiádák” egyike: *Boldog szí-
vünk beh repesi: vár reánk a Kerepesi!*

Mert hogy a Zöld Alagút a Kerepesi temető leghosszabb nyílegyenes fasora, végében Munkácsy Mihály felmagasló síremlékével. A két oldalt álló öreg vadgesztenyefák összeboruló, egybefüggő lombkoronái adják azt a hatást, mintha végtelen hosszú zöld alagútban sétálna az ember.

Köszalásaink közepette időnként előkapta számtalan kis noteszének mindig zsebében lapuló valamelyikét, s pillanatnyi meglátásait, észleleteit vagy csak rácsodálkozásait azonnal rögzítette *szilánkok* formájába, hogy közülük később számosat átemeljen verseibe.

Gesztenyét szedett. Guggolt a Zöld Alagútban, s a lehullott levelek között kutatott a barnán csillogó vagy a megrepedt tüskés héjből kikacsintó csoda után. Verseiben, fordításaiban is többször találkozhatunk vele, és nyilván nem véletlen, hogy öt évvel ezelőtt megjelent verseskötetének címében is felbukkan (*Gesztenyék ideje*).

Említettem a „csehiádákat”. Valamikor, sok évvel ezelőtt külön füzetet nyitottam ezzel a címmel, s ott gyűjtöttem Karcsi jellegzetes „szellemi kavicsait”. Előfordult, hogy felhívott és mindjárt ezzel kezdte: –Mit szólsz ehhez, bátyuska? – És következett valami egetverő sületlenség, képtelenség, nyelvtekerés vagy erotikába hajló rímshiporka.

Sajnos, jó ideje megritkultak, majd teljesen elapadtak a *csehiádák*, amit én a 2006-os szívűtétjétől eredeztetek. Már válságos állapotban került sor a műtetre, s bár erről nyíltan soha nem beszélt, bizonyos, hogy azóta állandóan a halál árnyékában élt. Az addigi bohéből, a *kisvárosi Don Juanból*, a mindenből és mindenkiből viccet csináló *clownból* lassanként elszivárgott az ösztönös jókedv, s ha olykor-olykor próbált is még felvillantani belőle valamit, az már csak halvány visszfénye volt a régieknek.

Csak a lobogása maradt a régi, a nyughatatlanság, ami egy idő után mozgás-kényszerré vált. Állandóan ment, folyton utazott – Egerbe, Miskolcra, Budapestre, ahova csak hívták –, és ebben még a nagy műtét utáni, pihenést követelő állapot sem gátolhatta meg. Mi tudtuk ezt; feleségemmel, Majával számtalanszor figyelmeztettük, micsoda önpusztító életmód ez – de hiába.

Sokszor eljött hozzánk. Míg Budapesten laktunk, gyakrabban, de még „vidéki magányunkban” is többször meglátogatott bennünket. Nem múlt el alkalom, hogy el ne mondta volna: – Olyan jó itt nálatok. – Egyfajta menedékhely lehettünk számára. Maja mindenre kiterjedő gondoskodása folytán valóban otthon érezhette magát.

Voltak „együttolvasásaink”. Ő elhozta magával legutóbbi látogatása óta készült írásait, én hasonlóképpen összegyűjtöttem a magaméit. Karcsi ilyenkor elővette „pápuaszemét”, egyikünk erre hevert el, másikunk arra, s átadtuk magunkat a szellemi élvezkedésnek. Időnként felfakadt belőle a mélyről induló, öblös, egyre göndörödő nevetés, ha épp olyan részt talált, vagy váratlanul felugrott, hozzám szaladt, megrázta a kezem elismerése jeléül, majd visszatelepedett, és folytatta

az olvasást, megtéve időnként kritikai megjegyzéseit is. Mindeközben feszülten várta, én mit szólok az ő műveihez. Szinte szomjazta, szivacsként itta magába az elismerést, a dicséretet.

Nyugtalan lelke nem tűrte sokáig a tétlenséget, ezért napközben többször indultunk hosszabb-rövidebb barangolásra. Sétáink valahogy mindig úgy alakultak, hogy útba ejtsük a *Szentélyt*, Kőbánya egyik legosztályonalulibb kricsmijét, el-kortyolgatván ott egy-egy pohár bort (mindig vöröset), amivel természetesen az eszme talaját locsolgattuk, hogy minél termékenyebb maradjon. (A műtét után Karcsi szigorúan betartotta az alkoholtilalmat, így kizárólag rám hárult a feladat, hogy megszentelt kortyokkal adózzak a múzsáknak, miközben ő dupla buborékkal itta az ásványvizet.)

Régen járt nálunk, hovatovább másfél éve. – Fájnak a vasaim – panaszkodott egyre többször a bordáit összefogó kapcsok időjárési frontok okozta lázadozásaira. Már nem merte vállalni a sokórás utazást. Ezentúl hiába is várnám a kis piros vonatnál. Nem mosolyog, nem integet többé a nyitott ajtóból a megérkezés boldog örömeivel.

2013. január 9-én éjjel végleg elváltunk egymástól. Ő előresietett. A Zöld Alagút végéből még egyszer visszaintett.

*

Ezek az én emlékeim a költőről és barátról. Életművének – verseinek, fordításainak, recenzióinak – szakszerű méltatása az arra hivatottak dolga lesz.